चाह्मणार्थोयथा नास्ति कश्चिद् ब्राह्मणकम्बले । देवदत्तादयो वाक्ये तथैव स्युर्निरर्थकाः" इति "वाक्यस्फोटोऽतिनिष्कर्षे तिष्ठतीति मतस्थितिरिति च" हरिः ।

एकावली स्त्री एकाऽद्वितीया आवली माला मणिश्रेणी । (एकनर) हारभेदे, सा०द० उक्तेऽर्थालङ्कारभेदे अलङ्कारशब्दे ३९८ पृ० विवृतिः ।

एकाव्दा स्त्री एकः अव्दो वयोमानं यस्याः । १एकहायन्यां स्त्रीगव्याम् । "एकाव्दा त्वेकहायनी" अमरः । २एकवर्षयुक्ते त्रि० । एकवर्षादयोऽप्यत्र । "एकवर्षे गवि हते कृच्छ्रपादो विधीयते" स्मृतिः । एकहायनोऽप्यत्र हायनस्य वयोवाचित्वेतु संख्यापूर्व्वकत्वात् स्त्रियां ङीप् इति भेदः । "अरुणया पिङ्गाक्ष्यैकहायन्या गवा सोमं क्रीणाति" श्रुतिः ।

एकाशीतिपद न० एकाशीतिः पदान्यत्र । गृहारम्भप्रवेशादौ वास्तुपूजार्थं कर्त्तव्ये तावन्मितकोष्ठके वास्तुमण्डलभेदे । तच्च मण्डलं तिर्य्यगूर्द्ध्वस्थाभिर्दशभीरेखाभिः एकाशीतिकोष्ठात्मकं गृहारम्भाद्यर्थं वास्तुयागे लेख्यम् यथाह देवीपु० । "प्रासादे च चतुःषष्टिरेकाशीतिपदं गृहे" तल्लेखनप्रकारादि वास्तुमण्डलशब्दे वक्ष्यते ।

एकाश्रय त्रि० एक आश्रय आधारोऽवलम्बनं वा यस्य । १अनन्यगतिके ।२एकाधारवृत्तौ ३वैशेषिकोक्तगुणभेदे च ते च गुणाः अनेकाश्रितगुणभिन्नाः । "संयोगश्च विभागश्च संख्याद्वित्वादिकास्तथा । द्विपृथक्त्वादयस्तद्वदेतेऽनेकाश्रिता गुणाः । अतः शेषगुणाः सर्वे मता एकैकवृत्तयः" भाषा० दर्शिताः । एवं च रूपरसगन्धस्पर्शशब्दाः एकत्वमेकपृथक्त्वं परिमाणपरत्वापरत्वानि बुद्धिसुखदुःखेच्छाद्वेषयत्नगुरुत्वस्नेहसंस्कारादृष्टानि च तादृशाः, तेषां प्रत्येकस्य एकैकवृत्तित्वात् संयोगादीनान्तु एकैकस्यैव द्विवृत्तित्वमिति न तथात्वम् । एकाधिकरणादयोऽप्यत्र । कर्म० । ४एकस्मिन् आधारे पु० "हेतोरेकाश्रये येषां स्वसाध्यव्यभिचारिता" भाषा० ।

एकाष्टका स्त्री एका अष्टका । १माघकृष्णाष्टम्याम् २तत्कर्त्तव्ये श्राद्धे च । अष्टकानां तासु कर्त्तव्यश्राद्धानां च त्रित्वेऽपि आ०श्रौ०सू० "हेमन्तशिशिरयोश्चतुर्णामपरपक्षाणामष्टमीष्वष्टका एकस्यां वेति" एकस्या अपि कर्त्तव्यतया विधानात्तथा । सा च मध्यत्वेन माघकृष्णाष्टमी ग्राह्या । अत एव "गवामयनायैकाष्टकायां दीक्षा" कात्या०१३,१,२, सू० व्या० "एकाष्टका नाम माघस्य कृष्णाष्टमी प्रसिद्धेः" कर्केणोक्तम् । ३तदभिमानिदेव्यां शच्याम् "एकाष्टका तपसा तप्यमाना जजान गर्भं महिमानमिन्द्रम् । तेन देवा असहन्त शत्रून् हन्तासुराणामभवच्छचीभिः" सा०ब्रा०२प्र०३क० । शचीभिरित्यत्र शचीपतिरिति"अथ०६,१०,१२,पाठः । "एकाष्टके ! सुप्रजसः सुवीरा वयं स्याम पतयो रयीणाम्" अथ०३,१०,५

एकाष्ठील पु० एकमस्थीव काण्डं तद्वत्कठिनत्वात् लाति ला-क पृषो०षत्वं दीर्घश्च । वकवृक्षे अमरः पाठायां स्त्री । (आकनादी) राजनि० ।

एकाह पु० एकमहः टच्समा० एकशब्दोत्तरत्वात् नाह्नादेशः । "अह्नाहान्ताःपुंसि" पा० पुंस्त्वम् । "एकस्मिन् दिवसे "एकाहेनैव निर्वपेत्" ऋष्य०स्मृतिः "सब्रह्मचारिण्येकाहः" मनुः । "अश्वस्यैकाहगमः" पा० । उपचारात् । २एकाहसाध्ये अग्निष्टोमादौ यागभेदे च । "उक्तप्रकृतयोऽहीनैकाहाः" आश्व० ९,१,१ । "उक्तो ज्योतिष्टोम एकाहाहीनसत्राणां प्रकृतिभूतः उक्तानि पञ्चविंशतिरहानि सात्रिकाणि एतेभ्य एव सात्रिकेभ्योऽहोभ्यो ऽहीनैकाहा व्याख्यायन्त इत्युक्तम् इदानीं तानेकाहाहीनान् वक्तुकामेनाचार्य्येण "उक्तप्रकृतयोऽहीनैकाहा" इत्युक्तम् । तस्यायमर्थः उक्ता प्रकृतिर्येषां ते इमे उक्तप्रकृतयोऽहीनैकाहाः । प्रकृतिः प्रकारो न रूपान्तरमित्यनर्थान्तरं ज्योतिष्टोमोहि सर्वेषामेकाहाहीनसत्राणां प्रकृतिरिति सिद्धम्"नारा० । "अनतिदेशे त्वेकाहो ज्योतिष्टोमो द्वादशशतदक्षिणस्तेन शस्यमेकाहानाम्" ९,१,३ ।

एकाहगम पु० एकाहेन गम्यते गम-कर्म्मणि घञ् । एकाहगम्ये देशे "अश्वस्यैकाहगमः" पा० ।

एकाहार पु० एकस्मिन् दिने एक आहारः । एकस्मिन् दिने सकृद्भोजने "एकाहारस्तया (विधवया) कार्य्यो न द्वितीयः कथञ्चन" शु०त०पुरा० । "मुनिभिर्द्विरशनमुक्तम्" इत्यादिना द्विर्भोजनस्य विधानेऽपि एककालमात्रभोजनं तस्या विहितम् । एकाहारे च परिसंख्यैव आहारस्य रागप्राप्तेः न द्वितीय इत्यनेन तथैव प्रतिपादनात् । एक आहारो यस्य । एकस्मिन्नह्नि सकृद्भोक्तरि त्रि० "प्रौष्ठपदं तु यो मासमेकाहारो भवेन्नरः" भा० अनु०१०६अ० ।

एकीकरण न० एक+अभूततद्भावे च्वि-कृ-अनुप्रयोगः ल्युट् । अनेकधान्यादेः राशिकरणेन एकतापाटने । कर्म्मणि क्त ।